

ČESKÁ TELEVIZE 2011: Vladimír Just KULTURNÍ A OBČANSKÉ PARAMETRY VEŘEJNÉ SLUŽBY

Asi bych se měl nejprve dvěma třemi větami představit: televizi (a média obecně) sleduji pravidelně jako kritik, publicista i pedagog už 22 let, ať už v pravidelných týdenních resp. měsíčních Úvahách posttelevizních v Literárních (1990 – 2004) či Divadelních novinách (2005- dosud), širší úvahy a eseje o televizi a médiích jsem publikoval kromě v těchto dvou periodikách např. v Kritické příloze RR, v revui Prostor či v knize *Poklona není můj obor*, mediální kritiku jsem přednášel na FAMU, Literární akademii a posledních patnáct let na FFUK, ale i na odborných seminářích a konferencích (např. seminář Unesco, září 2011, seminář Festivalu dokumentů Jihlava, říjen 2011. aj.).

Loňskou televizní „žeň“ jsem měl mimořádnou možnost sledovat i jako porotce ceny TRILOBIT 2011, kdy z 52 hodnocených opusů tvořila televizní díla více než 2/3 (snímky produkované či koprodukované televizí, dokumenty, publicistické cykly aj.).

VEŘEJNOPRÁVNOST, KRIZE A DOBŘE UTAJENÉ DOKUMENTY.

Úvodem chci předeslat, že navzdory četným výhradám jsem přesvědčen, že média veřejné služby – chcete-li veřejnoprávní média - mají i v době elektronické informační exploze nadále svůj smysl, jejich hodnotově (eticky, esteticky i občansky) **orientující funkci** považují v demokratické společnosti za nezastupitelnou. Zvláště v rozkolísané době jako je naše, zmítané krizemi, korupčními aférami a evidentní ztrátou důvěryhodnosti prakticky všech institucí zastupitelské demokracie, krizemi nejen ekonomickými, ale i mravními, spíše ještě stoupá význam veřejné služby, již si občan v nejsledovanějším médiu platí za hodnověrnost, kulturnost, nezkorumpovanost a nebulvárnost poskytovaných informací. To znamená takových informací, jejichž prvním cílem není zisk, potažmo sledovanost za každou cenu, ale spolehlivost a kvalita (to se týká nejen oblasti zpravodajství, publicistiky, vzdělávání a osvěty, ale i kultury, včetně kultury debat a kultury jazyka, a samozřejmě i kulturní úrovně zábavy, která by, tak jako ostatně i všechny vyjmenované oblasti, neměla s privátní sférou soutěžit o diváka vyšší mírou podbízivosti, ale kvality). To jsou velmi zhruba obecná kritéria, jimiž poměřuji - určitě ne komplexně a vyčerpávajícím způsobem, ale na modelově vybraných příkladech – míru a kvalitu veřejné služby České televize občanovi (nikoli tedy službu té či oné instituci, politické straně, mocné hospodářské či finanční skupině etc.).

Je tomu rok a půl, co jsem byl na Mezinárodním festivalu dokumentů v Jihlavě svědkem kuriózní situace. Cenu za dokument desetiletí (2000 – 2010), o níž rozhodli diváci na webu ČT, získal Martin Mareček za snímek **AutoMat**. Redaktorka, jež cenu předávala, popřála režisérovi další úspěchy v tvorbě pro ČT. Režisér se podivil, že by pro ČT točil, redaktorka to rychle opravila v tom smyslu, že mu tedy přeje, aby jeho filmy i nadále ČT pravidelně uváděla, a tu se režisér podivil podruhé, neboť jeho snímek běžel do té doby úspěšně snad ve všech artových kinech, v klubech, na seminářích i na nejrůznějších festivalech u nás i v zahraničí, ale v ČT nikoli: zpětně jsem dohledal, že těsně před jihlavským festivalem koncem října 2010 byl bez jakékoli anonce uveden, ukryt v Dobrém ránu, kolem deváté ráno na ČT 1. Domnívám se, že tak mimořádný snímek o občanech třetí kategorie - pražských cyklistech, včetně strhujícího příběhu jednoho z nich, bojovníka proti autům zabitého autem, neměl být cudně před koncesionáři ukrýván v jiném pořadu, už proto, aby nevzniklo podezření, že je to snad kvůli někdejšímu pražskému primátorovi, který se ve snímku z odstupeu jeví jako usvědčený lhář a mystifikátor. V podobné situaci se ocitl i laureát Ceny diváků jihlavského festivalu **Pozemšťané, koho budete volit?** Lindy Jablonské. Sociálně mimořádně empatický snímek, poskytující překvapivou konfrontaci mentální normálnosti autistů, tj. našich handicapovaných občanů a našich politiků – ve výrazný neprospěch těch

druhých – uvedla ČT, bohužel zkrácený, a zase „ukrytý“, tentokrát v cyklu **Ta naše povaha česká** (teprve repríza rok poté našťastí běžela samostatně v rámci **Ozvěň MFD Jihlava**, 19.10.2011 na ČT 2 ve 23.10.). Lépe co do vysílacího času dopadl další odměněný „jihlavský“ dokument, který na příběhu korejské automobilky, násilně umístěné doprostřed beskydského zelného pole, rozehrál absurdní téma hodné Dürrenmatta (jen úlohu bohaté staré dámy, jež navštíví a penězi si koupí svědomí chudé podhorské obce, sehraje mocná nadnárodní společnost a její česká vlivová „píár“ agentura): dokument **Vše pro dobro světa a Nošovic** režiséra a scenáristy Víta Klusáka. Chválím dramaturgii ČT, že tento film, který je svérázným příspěvkem k tématu krize, korupce a mediální manipulace veřejnosti, zneužívající skutečných problémů regionální nezaměstnanosti k ryze zjištným cílům, se objevil, byť až rok po uvedení na jihlavském festivalu, dokonce v prime timu, a to 20. 10. 2011 na ČT 2 ve 20hodin.

Uvedu však ještě čerstvější příklad: před koncem roku (přesněji 19.12. 2011 v 18.00) objevil se na ČT2 bez předběžného varování půlhodinový snímek **Silva Gabreta** režiséra Ivana Sříteského. Osobní nasazení a – při veškeré odborné erudovanosti mluvčího - názornou jednoduchost výkladu zajišťoval protagonista snímku, jímž byl špičkový odborník na biodiverzitu, docent RNDr. Ladislav Miko (mj. i ředitel ochrany přírody u Evropské komise a exministr životního prostředí z časů, kdy ještě do ministerských křesel usedali odborníci a ne v daném oboru se fatálně neorientující partajní figury). Nejprve na jednotlivých půdních vrstvách horského lesa názorně ukázal, jakou důležitost pro koloběh živin v přírodě má mrtvá organická hmota, a celý obrazově vynalézavý výklad (doprovázený neméně vynalézavou hudbou Dana Bárty) zakončil otázkou: *Proč nenechat pouhé tři desetiny procenta území republiky, což je 1/3 národního parku, pouze přírodě, bez toho, abychom od ní vyžadovali cokoli kromě možnosti pozorovat úchvatné divadlo přírodních procesů, divadlo zániku a zrodu nového lesa?* A teď to nejdůležitější: film si objednala a z peněz daňových poplatníků zaplatila Správa NP Šumava. Poté, co ředitel zjistil, že snímek překáží plánům developerských projektů, jichž je příznivcem (připomeňme, že pozemky, nad nimiž má vést podle jeho přání skrz 1.zónu NP nová lanovka, patří dvěma největším pozemkovým magnátům Šumavy Taliánovi a Šimkovi), dílo, objednané jeho pracovištěm, dal k ledu. Distribuci a prodej filmu, jenž měl sloužit osvětě milovníkům Šumavy, svým podřízeným zatřhl. Našťastí je tu nejen internet, ale i veřejnoprávní televize, která si odborně podloženou pravdu dovolila odvysílat. Tak to má být. Ale opět: problémem zůstává, že zatímco v prime-timu se o daném tématu nadále šíří v lepším případě polopravdy, zainteresovaní odborníci Mikova formátu, zástupci akademické obce, tří univerzit a pěti přírodovědeckých fakult – na rozdíl od politiků (dokonce i vysloužilých, viz médií nepřiměřeně popularizovaný výlet Miloše Zemana vrtulníkem i později pěšky do inkriminovaného terénu) - se tu dostanou ke slovu na veřejnoprávní obrazovce jen výjimečně. A vždy, jako v tomto případě, mimo hlavní vysílací časy. A nejen to – Sříteského film zmizel i ze stránek ČT, z programu inkriminovaného dne i z abecedního seznamu odvysílaných pořadů. V daném případě se mi jen opravdu těžko (i když bych jako nepřítel spikleneckých teorií moc rád) dařilo uvěřit, že jde o náhodu nebo prostě jen šlendrián. Dovolte mi k tématu, jemuž se publicisticky věnuji již dvě desetiletí, aktuální odbočku.

ODBOČKA K PŘÍRODĚ I K STB

V letní krizi kolem šumavské blokády totiž i náš nejrespektovanější zpravodajský tým na televizním trhu – tým ČT 24 – přestal plnit veřejnoprávní poslání a vstoupil do letitého sporu velmi jednostranně. Místy se dokonce (neříkám, že záměrně) podílel ne na průzkumu, ale tvorbě veřejného mínění. O co šlo? V **Událostech a komentářích** 4. 8. 2011 byly ústy Martina Veselovského zveřejněny – a předtím bylo v podstatě totéž prezentováno i na webu

ČT - „výsledky exkluzivního průzkumu“, který „aktuálně zadala ČT“, a jehož otázka zněla, zda jsou respondenti pro / proti „káčení kůrovcem napadených stromů na Šumavě“. Podle tohoto průzkumu – jehož výsledky pak vítězoslavně mával moderátor jako s hotovou věcí pozvaným hostům (Dr. Jaromír Bláha) – 2/3 lidí s kácením souhlasí, a pouze 1/3 je proti (výsledky těchto a podobných průzkumů pak přebírala doslova všechna média v zemi). Otázka, z níž byly účelově vyoperovány pojmy „národní park“ a „bezzásahové zóny“ však jasně předjímal odpověď, a je proto učebnicovým příkladem mediální manipulace: na takovou otázku musí většina soudných lidí – včetně mne – odpovědět souhlasně, tj. že je na 70% území PRO kácení.. To si mohla ČT – či jiní zadavatelé – opravdu ušetřit peníze. Kdyby však otázka zněla: „*Jste proti zásahům v bezzásahových zónách NP*“?, pak už podle gramatické logiky by předjímal opačnou odpověď. Jde tu o klasický případ hodnotově předjímajícího pojmenování jedné a téže věci (asi jako když označíme tentýž dějinný průšvih jednou *únorové vítězství pracujícího lidu* a podruhé *bolševický únorový puč*). Posledně navrhovaná verze otázky by, pravda, rovněž předjímal odpověď (byl by z ní naopak vyoperován kůrvec), ale obnažila by aspoň gramaticky absurditu celého sporu, jíž se na západ od našich hranic odborníci čím dál tím víc baví (sporu, který je vlastně sporem o existenci statutu národního parku jako takového). Jak by tedy měla znít korektní otázka, jejíž odpověď bych mohl ve veřejnoprávním médiu brát vážně a měla by v tomto kontextu patřičnou relevanci? „*Jste pro/proti kácení kůrovcem napadených stromů i v nejpřísněji chráněných (jádrových, bezzásahových) zónách NP*“?

Způsob, jakým speciálně ČT 1 a ČT 24 o problému informují, je jednostranný už v tom, že některá relevantní fakta, například o převažujícím postoji přírodovědců k problému, se k divákovi v hlavních vysílacích časech prostě nedostanou: Miloš Zeman ve vrtulníku nebo Václav Klaus, toužící po sjezdovce na Smrčíně, jsou pro média – včetně ČT – atraktivnější, než dejme tomu 1200 světových přírodovědců, rokujících v Praze v ten samý den o biodiverzitě a podporujících v písemném stanovisku ochránářský statut našeho největšího národního parku. Myslím si také, že **na veřejnoprávní obrazovku** – a to nikoli do speciálního dopoledního zábavného bloku (viz dále) **patří informace**, že ředitel NP Šumava Jan Stráský ruší místa čtrnácti pracovníků Správy NP, mezi nimi úředníků, kteří hájili dodržování zákonů a postavili se proti kolaudaci černých staveb prominentů (Filipova Huť, Prášily), mj. vedoucí státní správy Tomáš Hlavatý, architektka Eliška Priharová aj. a že propouštění připraví řediteli **Jiří Milička**, bývalý **poručík Státní bezpečnosti** (pracoval mimo jiné u tzv. nelegální rozvědky, utajené složky předlistopadového ministerstva vnitra). V červnu 2011 jej Jan Stráský zaměstnal jako personálního auditora. Krom astronomického platu vyfasoval i služební terénní auto, jež bylo pro nového personalistu odebráno oddělení výzkumu a ochrany přírody. Estébák Milička byl odvolán po třech měsících až po protestním dopisu zaměstnanců a následné intervenci ministra životního prostředí Tomáše Chalupy (za což patří panu ministrovi chvála). Svou práci ale stihl dokončit, propouštění se nevrátili, černé stavby bují dál.. Mezi vyhozenými je i zmíněná architektka, bránící kolaudaci stavby relaxačního centra v Prášílech, které vyrostlo v rozporu se stavebním povolením: stavebníkem je JUDr. Miroslav Zámeška, také podle otevřených zdrojů někdejší příslušník StB s krycím jménem Hervert. Omlouvám se za toto zaběhnutí do detailů, ale kladu si těmi detaily pro tuto stat' klíčovou otázku: **patří informace tohoto typu, jsou-li ověřené minimálně ze dvou nezávislých zdrojů, do hlavních zpravodajských relací v prime-tímu, nebo mají být uklizeny do dopoledních časů zábavních magazínů?** (podrobněji viz <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095913550-nedej-se/> respektive <http://www.denikreferendum.cz/preview/articles/11701>dopisrediteli>). Stráský odůvodňuje vyhazovy úspornými důvody, zároveň však zřídil novou funkci druhého (!) tiskového mluvčího a platil loni 120 000 Kč měsíčně PR agentuře **PR Konektor** za zpracování manipulativních anket (viz výše), a 150 000 Kč měsíčně mocné PR agentuře **Bison & Rose**,

aby jeho krokům kreativně zajišťovala během blokády i později v médiích pozitivní image – jak jsme viděli, této agentuře s mnoha osobními vazbami k médiím elektronickým i tištěným, se dílo dařilo. Konec odbočky.

MÍRA „VEŘEJNOPRÁVNOSTI“ = MÍRA KULTURY

Popsal jsem ze široka několikerou opakující se situaci i pro příznačný způsob, jímž někdy ke své škodě veřejnoprávní obrazovka zachází s **dokumenty**, tj. podle mého letitého přesvědčení s tím nejcennějším, co může nabídnout jako jeden z nezpochybnitelných důvodů, proč si luxus veřejné služby máme i v dnešní krizové době popřát. Ostatně už fakt, že si před pár lety nechala ČT ujít jedinečnou příležitost podílet se na Kouteckého / Jankovčových dokumentárním projektu **Občan Havel** (v tu- i cizozemsku co do ocenění i tvrdých dat návštěvnosti v kinech nejúspěšnějším dokumentu desetiletí) a přenechala ho komerční Nově, bylo vážné manažerské selhání. A mělo by být mementem. Kromě **původních dokumentů** a kromě výjimečných aktuálně-investigativních publicistických cyklů typu **Reportéři ČT** či nadčasovější **Té naší povahy české** (a až na výjimky - viz dále- i cyklů typu **Po stopách třetího odboje, Neznámí hrdinové, Mýty a fakta historie**, neakademické debatní kluby typu **Historie.cs, Kulturama** i standardně solidní **Krásné ztráty**, nehledě na kulturní magazíny typu **Literární revue 333, Kultura.cz, Divadlo žije**, ekologicky a občansky nenahraditelné **Nedej se a Přidej se** aj.) většinu ostatních formátů umí už dnes minimálně stejně dobře – a za vlastní - vyrobit komerční konkurence.

Mluvíme-li obecně o kulturnosti a kultivaci veřejného prostoru, patří sem nepochybně i **péče o mateřštinu**. Jednou ze spolehlivých měřítek míry „veřejnoprávnosti“ je i míra kultury řeči. Tady zaráží, jak dlouhou řadu let může v hlavní večerní zpravodajské relaci ČT 1 a ČT24 prostředkovat občanům klíčové zprávy osoba, která zásadně polyká koncovky, nikdo jí neřekl, že „s“ před souhláskou se česky nevyslovuje jako „z“, „t“ jako „d“ a „ch“ jako „h“ a zejména, že se v češtině nespojují poslední a první slabiky slov v jakési často nesrozumitelné hiátové shluky („*Vánoční píseň je hi droku*“, „*Sníha závěje*“, „*Šezlet*“ či „*devédlet*“ namísto „*šest let*“ resp. „*devět let*“, „*Pázjetak můžedovéz*“ namísto „*Pás je tak může dovést*“, „*Uběžný hrestů*“ namísto „*u běžných restů*“, „*mnoha mízdrepubliky*“, „*kontrolovali jich sedmnáza tohle je výsledek*“, namísto „*kontrolovali jich sedmnáct a tohle je...*“ atd.). Toto jsou bohužel standardní mluvní manýry **Iivety Toušlové**, posbírané za necelé dva měsíce (ale i další hlasatelky, více než hlasatelé, na tom nejsou o mnoho lépe). Výsledkem je můj letitý dojem, potvrzovaný bohužel povážlivě skřípavou hudbou slov a kolovrátkovými nebo naopak řízně „vojenskými“ (Marcela Augustová) intonačními manýrami téměř večer co večer, že v pomyslné soutěži profesionality „*herců zpráv*“ vítězí nad Českou televizí třeba Nova na celé čáře. Vzorná česká mluva, jíž si osvojila např. **Lucie Borghyová** a **Rey Koranteng** (Nova) působí nejen o poznání přirozeněji, kulturněji, citlivěji k mateřštině, i méně úporně, toporně a křečovitě, v úhrnu tedy mnohem „veřejnoprávněji“, než jejich konkurence na ČT (je to o to větší škoda, že samotná spolehlivost a výběr poskytovaných informací v hlavních zpravodajských relacích, jakož i většiny rozhovorů a komentářů, je co do serióznosti naštěstí pořád na vyšší úrovni než na komerční konkurenci).

Nejde však, když jsme u toho srovnávání, jen o češtinu. I v oblasti hraných původních sitkomů a seriálů v posledních letech leckdy bohužel působí komerční konkurence mnohem „veřejnoprávněji“ než ČT: srovnejte si i ty nejambicióznější veřejnoprávní opusy typu **Vyprávěj** nebo nejnověji **Život je ples** s někdejší **Okresním přeborem** na Nově a nebo třeba s **Terapii** na HBO a najdete 10 rozdílů. Obávám se, že většina z těch, které najdete – od originálních témat přes neočekávanou stavbu příběhu až po netradiční herecké obsazení („protiúkony“) - bude v neprospěch ČT.

Mohli bychom téma sledovat i v **oblasti zábavy**, do níž počítám nejen pokleslé estrády či naprostý veřejnoprávní omyl, zvaný **Pokondr live** (pokleslý humor, absence vtipu a pohotovosti, nehledě na úpějící mateřštinu 4. cenové skupiny, to vše působilo téměř po celý rok 2011 dojem, že šlo o formátový odpad, který pro značnou pokleslost spadl ze stolu některé z privátních televizí), ale i rozličné formy čím dále populárnějšího žánru zvaného info- i docu-tainment. Mám na mysli - až na světlé výjimky (viz dále) - barevné omalovánky celebrit typu **Třináctých komnat**, **Po stopách hvězd** nebo **Příběhů slavných** (ani jeden z těchto formátů zpravidla nemívá – opakují: až na světlé výjimky - s dokumentární tvorbou, za níž se setrvale vydává, nic společného, a na kterémkoli mezinárodním dokumentárním fóru typu Jihlavy by, obávám se, že tentokrát bez výjimek, propadl). Abych nebyl nespravedlivý: čestnými výjimkami z **13.komnat**, jež trčívají z jinak typicky magazínově komerční řady piár celebrit, bývají mj. ty, jež provází **Jana Klusáková**. Například kontroverzní díl o Johnu Muchovi (21.1., ČT1), muži, o němž – bez jediného důkazu – nejen bulvár, ale i seriózní Lidové noviny šířily v době uvedení pavlačovou zvěst, že snad není synem slavného otce a vnukem ještě slavnějšího dědy. Nevím, nebyl jsem u toho, ale jako vždy zdravě „hubatá“ Klusáková (nesmyslně poté vypeskovaná právě za tuto přednost) přinesla v pořadu, v němž kromě Johna vystupovala i jeho staříčká matka Geraldina, řadu samozřejmých vyvrácení téhle pomluvy: od osobních svědectví, přes logickou časovou chronologii až po rodinné snímky.

Naproti tomu jsou tu dva formáty vzájemně srovnatelné zábavné talkshow, z nichž ta veřejnoprávní našťestí poráží tu komerční tím nejčistším způsobem – nikoli větší podbízivostí, ale **kvalitou**: Šípova **Všechnopárty** (ČT 1, páteční večer) a **Show Jana Krause** (Prima, rovněž v pátečním páteční prime-timu). Loni se překvapivě ukázalo, že „veřejnoprávní“ Karel Šíp dříve suveréna tohoto žánru Krause až na výjimky co do sledovanosti stabilně poráží (dává mu i přes 900 000 diváků). Jistě, veřejnoprávní televizi si určitě neplatíme proto, aby porážela komerční konkurenty co do sledovanosti, jde o to, *čím* je poráží. A tady – na rozdíl od pokleslých seriálů a úpadku dramatické produkce, kde tomu bývá spíš naopak - je to pro ČT překvapivě dobrá zpráva: Šíp konkurenci opravdu poráží kultivovaností svého přístupu. Tam, kde Kraus útočí a ztrapňuje, Šíp se diví: jako by znal Einsteinovo *kdo přestal žasnout, přestal žít*. Nasazuje metodicky masku prostáčka (někdy – a to jsou nejpůvabnější chvíle - to ani není maska, ale nelíčený údiv). Šíp se ptá ne proto, aby jako Kraus našel slabé místo a do něj se s lačností šelmy zakousl, ale protože se „chce dozvědět“. Ovládá umění, jež schází oněm cca dvanácti stále stejným apoštolům trapnosti na rezavém politickém orloji Václava Moravce - umění nejen položit otázku, ale i naslouchat. Proto nepotřebuje ke svému show ani polopatistické podtrhávání point vířením bubnů, ani atrakce a'la rómský šaman, mistr republiky ve smíchu či v onanii, popř. developerku nábytku pro kočky. Krausova metoda výtečně fungovala, když byly jeho obětmi naduté celebrity politiky: čím menší zvíře, tím níž stojí laťka jeho smíchu. A tak, ač mi prostořeký Kraus i nadále někdy promluví z duše (např. když v nadsázce citoval Cromwellovu výzvu k rozpuštění parlamentu), a ač mě Šíp někdy naopak nepříjemně překvapí nulovou přípravou (například, když se podívoval, že Antonín Procházka napsal přes deset her a zjevně netušil, že jich jeho první host Goldflam napsal šestkrát tolik, a že divadlo režíroval dvacet let před tím, než ho moderátor objevil v **Manéži**), přesto musím uzavřít zjištěním, že tak skvělý rozhovor, jaký vedl Šíp třeba s Goldflamem nebo předtím s ekonomem Sedláčkem i profesorem Pafkem, se už u Krause často nevidá. Šípovo dno už stabilně bývá na úrovni současného Krausova stropu

Ale vraťme se ještě k dokumentům. Smutné je, že kvalitní dokumenty ČT v archivu má – a bohužel, ač k tématu nepřidávají nic nového, je nepochopitelně nahrazuje méně kvalitními. V roce 2000 natočila Kristina Vlachová, laureátka nejdůležitější domácí ceny za nonkonformitu - Ceny Andreje Stankoviče, snímek, za který mj. dostala i další prestižní americkou cenu v Chicagu: **Zprávu o králi Šumavy** (2000). Na film jsem tehdy upozornil Václava Havla, který – mj. i na základě jeho shlednutí – odměnil protagonistu snímku Josefa

Hasila vysokým státním vyznamenáním. Proto jsem byl zvědav, co nového dokumentaristé vybádali, když jsem se koncem roku 2011 dozvěděl o připravovaném vysílání nového snímku **Král Šumavy** ze zmíněného cyklu **Po stopách třetího odboje** (dokument pak běžel na ČT2 v úterý 10. ledna ve 21:00 hodin). Zarazilo mě už týden předtím na tiskové konferenci i na webu ČT tvrzení, že dokumentaristé TV studia Ostrava natočili „unikátní svědectví o skutečném Králi Šumavy Josefu Hasilovi“. Dlouho prý „žil v utajení v Chicagu, jeho pobyt je dosud zcela neznámý, a cyklus *Po stopách třetího odboje* bude první (!), který jeho story přinese na televizní obrazovky.“ Dokument **Král Šumavy**, který natočili Luděk Navara, dramaturg Josef Albrecht a režisér Marcel Petrov, však víceméně jen recykloval to, co natočila Vlachová. Nejsem první, kdo se diví, proč si dramaturgové ČT nevšimli, že téma bylo již v minulosti kvalitněji zpracované, a že ČT má k repríze všechna práva (**Zpráva o Králi Šumavy © Česká televize 2000**). Proč ČT utrácí peníze na prostou recyklaci již zpracovaného tématu, která nepřináší nic nového, kromě zprávy, že pan Hasil se svou manželkou v Chicagu stále ještě žije?. (Něco podobného jsem zažil docela nedávno v den kulatého padesátého (!) výročí smrti Vlasty Buriana – nechápal jsem, proč ČT nechává v pořadu **Komici na jedničku** opět recyklovat již dříve natočené /prosto- i polo-/ pravdy o komikově osudu, když má už od roku 2007 copyright na vynikající hodinový dokument o Burianově vzestupu a pádu **Sesazený král komiků** z dílny režiséra **Petra Kotka**, který je mj. podrobnou rekonstrukcí celé komikovy poválečné kalvárie?)

Ale abychom ČT v tomto směru jen nekritizovali, pochvalme tu způsob, jímž mj. rovněž v souvislosti s režisérkou Vlachovou zareagovala loni na **výročí 17.listopadu 1989** (jinak k tématu *Jubilea* viz níže). Samotný sedmnáctý listopad oslavil první program vcelku případně Špačkovým oceňovaným thrillerem **Pouta** (s famóznímu hereckým výkonem Ondřeje Malého). A na druhém programu sérií dokumentů i hraných filmů (**Proces s VONSem; Proces s Plastic People; Listopadové komety; Muž s dýmku – Památka Josefa Korbela; Schmidty Vraccenky** aj.). Vrchol pro mne byl už odpoledne: právě díky K.Vlachové a její stále aktuální **Kauze Uherské Hradiště** (ČT 2, 17. 11. ve 14.25). Režisérka s urputnou vytrvalostí proniká s kamerou pod povrch letitých výmluv, alibisticky a pro většinovou populaci přijatelně překrývajících naši nedávnou minulost. Vlachové „*smutná kapitola z novodobé české justice*“ patří k těm snímkům, které jsou alespoň částečnou satisfakcí pro naše spoluobčany, jimž polistopadová doba dluží morálně i hmotně nejvíc: pro politické vězně. Film je nejen holdem vězňům (namátkou: Pavel Hubačka, Ignác Bilík, Jaroslav Pospíšil, Anna Honová, Věra Haluzová a Jan Haluza, trenér Zátopka a devítinásobný mistr republiky v přespolním běhu), ale rozlišuje i mezi estébáky. Vyšetřovatel Augustin Blecha například odzbrojuje nejen bezdomoveckou vizáží, ale i otevřeností, s níž popisuje metody sadistických vyšetřovatelů, jakým byl Vladimír Zavadilík, Ludvík Hlavačka (který svou posedlost mučení elektrickým proudem později přenesl z Uherského Hradiště jako velitel na celou naši zadrátovanou západní hranici) nebo Alois Grebeníček (jehož desetileté pohrdání soudem, jež mu procházelo u podjaté soudkyně Radmíry Veselé, je jednou z největších ostud polistopadové justice).

ANABÁZE S NEDEJ SE

Kdysi jsem v Divadelních novinách popisoval metodu, jak se zbavit i v demokracii nepohodlného pořadu. FÁZE č.1: Pořad hned v zárodku vyjmout z prime-timu a pak mu tak dlouho měnit vysílací dny i časy (reprízy zásadně nad ránem!), až ztratí i poslední věrné diváky. Vyšší sledovanost u kterékoli stabilní divácké skupiny je vždy spojena s jistotou stálého vysílacího času, to platí pro menšinové dokumenty jako pro masovou zábavu (vezměte Šípovi exkluzivitu pátečního večera, dejte ho na pondělní dopoledne - a opravdu myslíte, že bude mít i pak stejnou sledovanost?). Jestliže jednou něco běží v úterý odpoledne,

pak v pátek v čase vrcholícího víkendového běsu na silnicích a nakonec to přistane v neděli na ČT 2 hodinu před polednem (**Nedej se / Přidej se**, slibně našlápnuto na tuto bludnou pouť za divákem má i **Historie.cs**, **Divadlo žije**, 333 aj.) to by v tom byl čert, aby se dívalo víc než jedno procento nadšenců. Výsledkem je, že se pak tentýž den před miliony diváků v pravé poledne na ČT 1 vcelku neškodně tlachá (např. o sportu a „sazkových“ bafuňářích, obé v **Otázkách VM** 30.1.2011), zatímco hodinu předtím unikla širší veřejné debatě jiná podstatná témata, od skandálního prodražování dálnic (**Přidej se**) až po vyhozené miliony za nesmyslné spalovny produkující dioxiny, obhajované paradoxně radním pro životní prostředí Petrem Smutným (**Nedej se**). Jindy zase takto do vzduchoprázdna vyšumí zpráva o dusíci se Ostravě a podvodech při měření emisí, o likvidovaných obcích a předražených stavebních zakázkách, o tunelech typu Blanka, o korupci zavánějící hrozbě drzého prodeje pozemku dokonce v těsném sousedství Kavčích hor, atd.atd. Nikdo se nedíval, nebude průšvih, hurá!

FÁZE č.2: Když toto nepomůže, lze sáhnout k náhradnímu plánu – vzájemnému vyblokování a rozdrobení divácké adresy: nevím, zda je to pouhá náhoda, jež rozhodla, že jedny z mála téměř 100% veřejnoprávních pořadů s obdobnou diváckou adresou a někdy dokonce i s obdobnými tématy šly od Nového roku až do léta 2011 proti sobě (pondělní **Reportéři ČT** na jedničce oproti **Neznámým hrdinům** a **Historii.cs** na dvojce): konkurence je jistě zdravá, ale pouze mezi různými subjekty na trhu – přebírání zákazníků uvnitř jedné firmy, to už není konkurence, to je, s prominutím, hloupost. Silnějšímu z pořadů to ve sledovanosti ubere nějaké to procento, slabší časem odpadnou úplně. Kritiky těchto postupů pak lze hravě odrazit tím, že vše je už dnes na webu, takže si pořad lze pustit v podstatě kdykoli.

FÁZE č.3, zvaná pomalá likvidační: v ní pořad legitimně zrušíme (zákaz je zakázané slovo), popřípadě z gruntu zre- či zdeformujeme – třeba i kvůli nízké sledovanosti. Ta deforma může probíhat i tak, že z původně investigativního **Nedej se**, jež stálo vždy na straně občanů proti kmotrům průmyslu i politiky, učiníme od podzimu – takový byl ještě na jaře záměr, sdělený dramaturgům i tvůrcům pořadu - magazín. Jakoby těch magazínů, avizovaných téměř na všech veřejnoprávních programech (rozhlasových i televizních) anonymním „upoutávkovým“ – vlezle reklamním - hlasem, připomínajícím nadšeného reportéra prvomájových veselí (Jiří Ptáčník?), a které běží v nesledovatelných časech třeba proti **Událostem** (**Kultura.cz**, **Kultura s dvojkou** aj.) nebylo už tak dost! Kam až může po „popelce ekologii“ klesnout i „popelka kultura“ předvedla kupř. **Kultura.cz** na ČT2, jež 29.1.2011 jako žhavou novinku prezentovala, a to dokonce 2x, Klimszův / Topolův **Konec masopustu**, premiérováný ND v Ostravě před třemi měsíci (4.11.2010)! Tady už se u takto upozaděného pořadu, určeného na odstřel, rovnou cynicky předpokládá sledovanost, limitně se blížící nule.

A přitom ctí každého investigativce by měl být ohlas v realitě – nejen sledovanost, ta je zde limitována vysílacím časem i formátem, ale ohlas „potrefených hus“. **Nedej se** (podobně jako **Černé ovce** - ty našťestí s poněkud lepším vysílacím časem) dává totiž slovo občanům a místním sdružením, vzniklým na záchranu té či oné ohrožené lokality či nazrálého problému, zpravidla s celostátním přesahem (kauzy typu spaloven namísto zanedbané recyklace či miliardových podvodů s lesními tendry). Převažují tu z 99% přírodovědné, nikoli politické argumenty. Argumenty, jež se do hlavních vysílacích časů nedostanou (třeba hlas přírodovědců ve zmíněné „šumavské kauze“ - profesor Fanta, profesor Kindelman, profesor Prach – při němž náhle bublina, nafukovaná politiky, splaskne). Proto relace, tak milovaná vědci, je nemilovaná politiky. A přestože přistálo na její adresu bezpočet stížností a žalob: příznačné je, že ani jeden ze soudů tento pořad za 20 let své existence neprohrál! Prohrával často pouze u šéfů respektive sestavovatelů programu ČT: jaký má smysl, když odborně podložená publicistika s celospolečenským přesahem začíná na ČT 2 téměř současně s **Otázkami VM** na ČT 1? (dělo se neděli co neděli po většinu roku, viz např. zmíněné **Nedej**

se s profesory Fantou a Kindelmanem 11. 9. 2011, odměněné později spolu se svým pozitivním pandánem **Přidej se** o nízkoenergetickém domě a černých stavbách na Šumavě prestižní cenou Trilobit, viz dále).

Pořad, který kdysi začínal ve slušných vysílacích časech jako půlhodinový, zmíněnou cestu k pomalé pacifikaci už v první půli roku nastoupil. Ale už kdysi dávno, v devadesátých letech, kdy požadovali jeho zákaz dokonce ministři ŽP (Fr.Benda, Miloš Kužvar!) se začal scvrkávat nejprve na pětadvacet, pak dvacet, pak osmnáct a nakonec na dnešních patnáct minut, a jeho původně čtvrt hodinový „vyvažující“ pandán (**Přidej se**) skončil na necelých deseti minutách. Z odpoledních pátečních, úterních či jiných časů přistál v roce 2011 po desáté dopoledne v neděli na ČT 2, paralelita s **Otázkami VM**, tedy jeho nasazení před polednem, sice koncem roku našťěší ustávala, ale už kontext investigativní relace v nedělní dopolední skladbě, tedy nasazení do bloku s úsměvně relaxačními pořady o osiřelých pejscích (**Chcete mě?**) svědčí o stupni důležitosti, s jakou k němu médium přistupuje. Ale i to jsem mohl koncem roku 2011 považovat za šťastný happy-end, neboť na jaře téhož roku jsem začal o existenci pořadu pochybovat: nahlédl jsem totiž o prvních dvou květnových nedělích do programu ČT 2 – a našel tam bez jakékoli omluvy či zdůvodnění namísto ekologických investigativců uklidňující dokument o **Lásce včera, dnes a zítra** (inu, bylo prvního máje) a pak **Piškanderdulá aneb Motlitbu za loutku**. (Oba dokumenty byly kvalitní, a na ČT 2 plně patřily – ale o to nešlo). A další květnovou neděli šel v pravidelných časech **Nedej se** dvacet let starý dokument **USArmy v ČSR 1945** a vzápětí **Taxmeni** o „legendární country skupině“ (oba dokumenty na ČT 2 tentokrát už po mém soudu nepatřily a slušely by spíš komerční obrazovce – ale opět o to nešlo!). Volal jsem na Kavčí hory, a dozvěděl se, že ty změny byly prý „kvůli hokeji“ (?). Po dalších telefonátech jsem se konečně od dramaturgů cyklu dozvěděl, že natočené díly budou ještě do léta o nedělích odvysílány, ale od září se pořad ruší. Protože se však podle zákona – kromě jiného - ekologii veřejnoprávní obrazovka věnovat musí, mají ho prý nahradit nějaké „dokumenty o přírodě ve stylu BBC“. Opět: nic proti dokumentům o přírodních divcích světa, patří k tomu nejmilejšímu z přijatých formátů, co mi obrazovka skýtá (populární cykly BBC).. Jenže by šlo o drobný etiketní podvod: kolonku ekologie si zaškrtneme, a zbavíme se dalšího (jestli dobře počítám předposledního) kritického pořadu, jenž ještě šlape mocným na paty, pořadu, za nímž stojí 99% české přírodovědné obce. Dostalo se mi ujištění od osoby tehdy nekompetentnější, od bývalého zástupce ředitele ČT2 p.Vlastimila Ježka, že jsem měl nepřesné informace, investigativní ekologický pořad se neruší, ruší se jeho dvojdičnost („pozitivní“ **Přidej se** a „kritické“ **Nedej se**). Pořad, jehož se mezitím zastaly desítky renomovaných přírodovědců, tedy zůstává. Na můj dotaz, proč o dvou květnových a jedné dubnové neděle jsem bez jakéhokoli anonce namísto investigativců spatřil třeba loutku (**Piškanderdulá**) a country (**Taxmeni**) se mi dostalo odpovědi, že někdy jsou o mimořádných dnech *nasazovány pořady...s vazbou na téma konkrétního svátečního dne, a plánované pořady jsou přeplánovány*. Jakou „vazbu“ měly **Piškanderdulá** či **Taxmeni** na sváteční májové dny, jsem z odpovědi nevyčetl. Zato se mi objasnilo, proč potom v „aktuálním“ vydání **Nedej se** z 19.6. o hrozícím miliardovém podvodu s lesními tendry, jež ministr zemědělství prosazoval navzdory odborným názorům i praxi, ležel ještě v krajině sníh a proč politik ČSSD p.Zemek byl uváděn jako „stínový ministr“, když už jím měsíc nebyl: dubnový pořad byl prostě „přeplánován“ na červen. Také takto lze eliminovat aktuálnost některých nepříjemných kauz.

Ale konec dobrý, všechno dobré: sedmičlenná komise FITESu nakonec rozhodla, jak naznačeno výše, v soutěži o Cenu Trilobit v lednu 2012 jednomyslně udělit výše zmíněným dvěma komplementárním dílům **Nedej se / Přidej se** i celému 20let trvajícím cyklu a jeho otci zakladateli Pavlu Bezouškovi **Cenu Václava Havla**, udělovanou za přínos občanské společnosti.

NEREFORMOVATELNÉ OTÁZKY

V září až říjnu 2011 zaznamenal jsem na Kavčích horách několikero dobrých (po)kroků. Dobrým krokem se po prázdninách zdály vydat po dlouhé době **Otázky Václava Moravce**. Po profesorech ekonomie **Stiglitzovi** a **Švejnarovi** (k nimž ovšem připojil bývalého politika **Vladimíra Dlouhého**) vyrukoval Moravec předposlední říjnovou neděli při hodnocení událostí uplynulého týdne s **Václavem Bělohradským** a **Jacquesem Rupnikem** (k nimž připojil ještě šéfa České spořitelny). Tedy konečně alespoň se dvěma *profesionály kritické reflexe* politiky, nikoli pouze s jejími praktickými *aktéry*, suplujícími komentátory. Věcná úroveň odborné debaty, zbavené náhle jako zázrakem nejnepřijatelných osobních invektiv, kontrastovala se stereotypním scénářem chvály (sebe) a hany (druhého), jak ji tutéž neděli předvedla Prima ve své **Partii** (v ringu zápasili **Kateřina Peak** a **Marie Benešová**, rozuměj VV a ČSSD).

Platí-li však staré dobré „nechval dne před večerem“, pak to dvojnásob platilo o České televizi: hned další neděli bylo vše jinak. Předčasný byl jásos, že **Otázky VM** konečně přestaly provozovat letitou politickou korupci v přímém přenosu, tj. zdarma poskytovat drahé vysílací časy k partajní agitaci převážně jen politikům (někteří z asi tuctu Moravcových politických oblíbenců by si už dávno mohli na Kavčích horách zřídit své detašované, ne-li hlavní pracoviště). Po debatách profesorů Stiglitze, Švejnara, Bělohradského či Rupnika se na chvíli zdálo, že ČT snad už konečně začne upřednostňovat, jak je to jinde samozřejmostí, vedle politiků především profesionály reflexe, představitele akademické obce, vysokých škol, církví a další reprezentanty občanské společnosti, a přestane servírovat týden co týden v oboru reflexe politiky pouhé ochotníky, tedy ty, kteří – půjčím-li si metaforu Ivo Možného – *rozumí politice jako špaček ornitologii*. Chyba lávky! Ve výroční listopadový týden 2011 si moderátor pozval na celou první hodinu k reflexi současných kauz – jednou z nejkřiklavějších byla neomluvitelná liknavost politiků při vymáhání dvanácti miliard u švýcarských soudů – nikoli jak bych očekával nezávislého právníka, např. doktora Hulínského, který tento politický zločin v Právu tehdy pojmenoval nejpřesněji -, ale opět současné představitele, jak jinak, dvou nejsilnějších stran (Vondru a Dienstbiera). Co mohl pak čekat jiného, než že spustí oba obvyklý stranický kolovrat a slovní ping-pong – *ten malér byl založen už za vaší vlády, pane kolego; mýlíte se, to vše začalo už v době vaší vlády* – da capo al fine. A jako stafáž k nim posadí sice současné představitele jiné profese (právničku a podnikatele), ale opět bývalé politiky (Marvanová, Jansta). Že by už ani jinde než v politických vodách své hosty pro první, sledovanější hodfínu na ČT1 tak inteligentní moderátor, jakým Moravec beze sporu je, lovit neuměl? Léta si kladu otázku, zda je to úkol shůry, zadání – nebo už osobní závislost? Marně se už několikrát rok konejším nadějí, že se příště zablýská na lepší časy. A když už je Moravec – a další milovníci a rozhodčí býčích politických arén - obětí svého bludu, že *herci mají psát recenze na vlastní představení*, že jsou právě oni těmi nejlepšími možnými profesionálními komentátory v českém politickém vesmíru, doufám, že budou alespoň – tak jak je tomu jinde – vždy promíšeni s nepolitiky, politology, lidmi z univerzitní sféry, umělci a publicisty. A vždy bývám (zejména v prvé, sledovanější hodině pořadu) naopak tvrdě poučen, že tento pro demokracii zhoubný trend mizení kritické reflexe a jejího nahrazení praktickými aktéry, nikoli komentátory politiky, trend, v němž se moderátor zjevně vyžívá, bude pokračovat do nekonečna.

JUBILEA A ŠOUMENI CEN

Zvláštní kapitolou, v níž může profitovat zejména osvětová, vzdělávací a hodnotově orientující funkce média veřejné služby, jsou kromě **cen** i významná výročí a **jubilea**. Jenže je tu drobný problém. *Toho ubohého referenta!*, povzdychl si kdysi F. X. Šalda: *málokteré představení našlo kdysi u něho milosti, málokterá hra prošla bez výtek a výhrad nejzákladnějších, a nyní, když to všechno sečetl, dala mu všechna ta manka, nastojte dobří lidé a křesťané, několikabiliónový vklad. Tak to dopadne, když se z nejvyšších úředních míst komanduje entuziasmus, rozjaření a slavnostní tón. Novinovi článkaři a referenti se jím opijí jako husy patokami a blábolí pak oslavné hlouposti a nepravdy*. Takto se podívoval Šalda, mluvě o povinném *jahodovém krému*, už v roce 1933 nad vlajkoslávou kolem padesátiletého jubilea Národního divadla. A nemám důvod nevěřit, že by se nepodívoval i v únoru 2011 nad bombastickými oslavami stých narozenin **Otakara Vávry**. ČT se tady moc nevyznamenal.

Zatímco komerční TV Barrandov uvedla k Vávrovu výročí tři opusy z těch opravdu nezpochybnitelných a ideologicky minimálně zmanipulovaných (vedle proslulé **Romance pro křídlovku**, 1966, a jeho posledního hraného snímku **Evropa tančila valčík**, 1989, jenž ze všech jeho historických pláten lze nejméně, to byl jeden z méně známých, zato umělecky nej kvalitnějších opusů – **Zlatá reneta**, 1965), veřejnoprávní televize projevila méně vkusu. Až na záslužně uvedené **Kladivo na čarodějnice**, 1969 (pondělí 28.2., ČT 2, ovšem – jak jinak – pro půlnoční ptáky mimo prime-time) se zdá, že dramaturgové v ČT dávají dlouhodobě přednost slabším Vávrovým opusům. Od tendenčního **Nočního hosta** (1961) až po barvotiskové **Putování Jana Amose** (1980), jehož některé pasáže jakoby byly vystříženy z cimrmanovského českého nebe, a který by si určitě V+W, kdyby se dožili éry DVD, vzali sebou do emigrace do své putovní sbírky hovadností. Přehlídka nevkusu vyvrcholila v neděli večer v prime timu (!) jedním z nejslabších snímků celé Vávrovy filmografie **Moje Praha** (1992). Zde nás tvůrce až diletantsky osvětářským způsobem provází po Praze svého mládí, přizdobí se přitom slavnými jmény Prahy třicátých i pozdějších let, jenže ouha! Ač má ČT přebohaté archivy, pouští nám režisér za doprovodu popisně „náladové“ hudby neznámo proč převážně Prahu současnou, Prahu kolem roku 2000. Nevyčítal bych mu, že se pochlubí i filmařskými úspěchy (asi ve čtyřech případech, vedle výše zmíněných např. i **Cechem panen kutnohorských**, 1938, právem!). Kdyby neudělal nic jiného, než že naučil řemeslo a pedagogicky vedl a vychoval generaci tvůrců nové vlny šedesátých let, udělal dost. Naštěstí nikdo z nich pak nešel jeho cestou, a neinspiroval se uprostřed „zlatých šedesátých“ jeho gypsově vlasteneckým kýčem s teatrálními hereckými výkony v čele s ochotnickou prkennou a melodramatickou Jiřinou Švorcovou (**Horoucí srdce**, 1963). Jenže když pan režisér ve Slávii ukáže na stolek, kde vedl v padesátých letech „rebelantské řeči“ proti režimu, míra laskavé shovívavosti k jubilantovi přeteče. A v mysli naskočí tehdejší sekyrářství, s nímž jako člen nejužšího vedení Barrandova likvidoval talentovanějšího Radoka, naskočí velké historické lži, zvané **Němá barikáda** (1949), **Nástup** (1952), **Botostroj** (1954), **Dny zrady I, II, Sokolovo a Osvobození Prahy** (1974-76) atd. Idylu dovrší na ČT 1 další barvotisk, **Příběh lásky a cti** (1977) s jediným trpitelským, bolestným gestem Božidary Turzonové-Světlé, a s Bartoškou-Nerudou, který předcítá slzící staré mamince své verše – o mamince. Proti těmto dvěma opusům byl svou věcností sympatický dokument tria Sirotková-Činčerová-Němcová **Stovku má člověk jednou za život** (ČT1), jakkoli taktně přeskočil většinu právě zmíněných jubilantových filmových „dnů zrady“ neservíroval jen „jahodový krém“, ale tu a tam se tu zaskvěly i hořké mandle stáří...

Má-li kulaté výročí **Jiřina Bohdalová**, televize – včetně veřejnoprávní – se mohou s gratulacemi a přímými přenosy z aktů, věnovaných významné herečce přetřhnout (jiná věc je, že namísto skutečných vrcholů její tvorby, jež představuje třeba **Ucho**, prezentuje ČT jako vrchol líbivá díla na pomezí kýče typu **Dům na nebesích**). Má-li významné výročí jeden z největších géníů světové hudby a náš krajan **Gustav Mahler**, pak výročí dramaturgové na ČT 2 odbudou jedním dokumentem Jiřího Nekvasila (který je zhruba ze 75% recyklací

staršího vyprávění skladatelova jmenovce Zdeňka Mahlera) a v opravdu významný den stého výročí skladatelova úmrtí (18.května 2011) si nechá televize ujít vzácnou příležitost přímého přenosu Mahlerovu vrcholného díla - **Osmé symfonie** (zvané podle množství účinkujících při její premiéře **Symfonie tisíců**). V O2 aréně se s náročnou partiturou, jež dodnes vzrušuje kontrastem mezi masou a spiritualitou, pod taktovkou Christopa Eschenbacha se zdarem utkalo zhruba 500 umělců). ČT se – na rozdíl od Vltavy - místo toho později spokojí s pouhým starším záznamem o polovinu skromnějšího provedení z Obecního domu (dirigent Libor Pešek). Prošvihnutí jubilea je o to smutnější, že ČT má v archivu ten nejdůstojnější mahlerovský opus, třídílný hraný dokument Pavla Kačírka **Kázání rybám (Kouzelný roh, Výstup na vrchol a Sestup do věčnosti, 1999)**. Kdy jindy než teď, a kdo jiný než ČT by jej měl odvysílat? Opět se tu projevuje chronická choroba Kavčích hor, ztráta paměti média, zanedbání jednou už produkované hodnoty ve prospěch hodnoty sice nové, ne však lepší, tedy choroba, diagnostikovaná už v úvodu..

Zato však vykročila ČT nepochybně dobrým směrem, když se rozhodla slavit osmdesáté narozeniny **Jiřího Suchého** tím nejrozumnějším způsobem: jeho tvorbou. A tak náhle během září 2011 obrazovka objevuje známé i neznámé záznamy písní, dokumentů, filmů krátkých i celovečerních. Suchý dokáže i z přiznaného nezdaru, kiksů, šumu, okna a trapna okamžiku vytvořit zřídlo nečekaného humoru, ba hlavní téma večera. Zažil jsem to při živém natáčení – méně už pak při vysílání - gratulačního pořadu **Všechno nejlepší (ČT 1 24.9.)**. Mohl nám ze svých skladeb zazpívat notoricky známé hity a'la **Pramínek vlasů** nebo **Blues pro tebe**, on ale namísto toho zdolával nástrahy dodnes neznámých složitých šansonů: je to pojetí písně jako zápasu o píseň, jazyka jako zápasu o jazyk, diváka jako zápasu o diváka, divadla jako zápasu o divadlo. V přeneseném i doslovném slova smyslu. Srovnáte-li na téže obrazovce Suchého humor (a jeho výsostný hudební nástroj: češtinu) se soudobými „baviči“ nebo se zmíněnou těžkopádnou talkshow, zvanou **Pokondr live**, uvidíte tak hlubokou kvalitativní propast, až se vám zatočí hlava. Kam jsme se to za půl století s tou zábavou (a češtinou) dostali?

Závěrem musím přičíst ČT k dobru především i to, jak poslední adventní neděli 18.12. 2011 zareagovala na úmrtí **Václava Havla**. ČT dopadla mnohem lépe než „speciál“ Radiožurnálu, kde se hudební dramaturgie domnívá, pletouc si patrně prezidenty, že oblíbenou zpěvačkou zesnulého prezidenta – tak prý pečlivě koncipovali „*playlist*“ úmrtního dne - byla Lucie Bílá. Na ČT 1 uvedli v prime timu mj. filmové **Odcházení** (ještě předtím, než dostal snímek od poroty Trilobit **Cenu Josefa Škvoreckého**) a na ČT2 zařadili zdařilý záznam **Larga desolata** s Jiřím Bartoškou v hlavní roli filosofa Kopřivy, jakož i pozoruhodný dokument o Hrádečku od osoby nejpovolanější – Andreje Kroba. Bravo!

Věru zvláštním žánrem je v ČT (a nejen tam) **udílení cen**. Začněme divadlem. Pravidelně vždy na jaře dokazuje už celá desetiletí ČT neomylný „cit“ pro převrácený hodnotový žebříček. Cenu opravdu relevantní, zaštitěnou právem největším českým divadelníkem 20.století **Alfrédem Radokem**, cenu, udílenou každoročně tím nejprůhlednějším možným způsobem - bodují divadelní publicisté, kritici a pedagogové, krátce profesionálové kritické reflexe, tedy ti, kdo mají znalost divadla, a nejen toho pražského, takřkajíc v popisu práce, a ve 3 tipech hodnotí žeň uplynulého roku v 8 základních kategoriích, tipující se pod své tipy *podepisují a zdůvodňují je*, jejich tipy i zdůvodnění jsou pak *publikovány* v časopise **Svět a divadlo**, vítězí prostý součet hlasů, a hlavně: tipujících bývá každoročně úctyhodné, skutečně reprezentativní množství, kolem šesti až sedmi desítek, tedy cenu s opravdu orientující *hodnotovou relevancí* upozaduje nepochopitelně ČT pravidelně na druhém programu a vysílá ze záznamu (tedy tehdy, když už je z jiných médií dávno znám vítěz, takže se z přenosu vytrácí to nejpodstatnější a nejdramatičtější – napětí, kdo vyhrál). Zatímco cenu mnohem méně relevantní, v podstatě cenu profesně-odborářskou (udělují ji kolegové kolegům, přesněji Herecká asociace a „kolegium“, doplněné účastí několika celebrit a publicistů) a hodnotí se

pouze jediná kategorie – *herectví* (bez ohledu na kvalitu inscenace), tedy **Cenu Thálie**, hodnotí zřejmě v České televizi neznámo proč jako cenu „nejprestižnější (tu „prestižnost“ zajišťují ceně právě a jedině oni sami!). Někdo někdy rozhodl, že to má být mezi cenami ta pravá ořechová, a tak předávání děje se vždy v *přímém přenosu z Národního divadla*, s tou nejvyšší možnou pompou a samozřejmě na prvním programu v prime-timu. Moc by mě zajímalo (jako bývalého porotce Thálie, který se předloni vzdal porotování pro absolutní neprůhlednost jejích mechanismů i kritérií, a s o to větší chutí každoročně „boduje“ v Radokovi), kdybych se od televizních pracovníků dozvěděl **odborné zdůvodnění větší a menší prestiže, jež přisuzují oběma cenám**. (Stejně by mě zajímalo zdůvodnění, proč v jediném publicistickém magazínu, věnovaném na ČT divadlu, v záslužném cyklu **Divadlo žije**, se tvůrci vzdávají největší devizy a specifiky televizního média, totiž živé, na obrazovce přítomné osoby, vedoucí živý, na obrazovce přítomný rozhovor s tvůrci – tak jak ho kdysi uměl vést nezapomenutelným způsobem Václav Voska – a uchylují se k „rozhlasovému“, anonymnímu kladení otázek jak u policejního výslechu, a kritickou reflexi jednotlivých představení mrzačí v rovněž anonymní memorování cizími hlasy - týká se to převážně pražské, zčásti i brněnské, naštěstí dosud nikoli ostravské varianty pořadu).

Dále je tu nejsledovanější **literární cena - Magnesia Litera**. Je možná ještě neprůhlednější než Thálie. A udílí se též v přímém přenosu za asistence kamer ČT ve Stavovském divadle, loni 10. dubna 2011. Nevím, kde se u nás bere pověra, že udílení cen za cokoli (to se týká i obou předchozích) musí být pro obrazovku opentleno nějakým „originálním“ – s meritem věci pokud možno nesouvisejícím – nápadem na taškařici, v jejímž stínu se samotný akt oceňovaných děl i osob stává něčím vedlejším, ba zbytným. O knihách i osobách – neřku-li o dobře utajených porotách - se nedozvíme z TV přenosu vcelku nic. A přitom představit ve zkratce neprůhledný systém, kritéria výběru a složení porot by v tomto případě nebylo od věci. Už proto, že snad jediná průhledná z devíti cen je **cena čtenářů**, o níž rozhoduje široké internetové hlasování; záhadnější je mi „*velká 300 členná porota*“, složená výhradně z „*lidí z branže*“, jež uděluje dokonce dvě ceny (kniha i objev roku): pátral jsem namátkově ve svém okolí mezi lidmi, kteří buď knihy pravidelně publikují nebo o nich píší (sám jsem jich vydal osmnáct a referuji o nich s přestávkami 30 let), ale „*velkého porotce*“ z těch 300 vyvolených jsem se nedopátral: asi se nepohybují v těch správných kruzích. O šesti z devíti cen Magnesie rozhodují pětičlenné poroty, v nichž se to možnými střety zájmů jen hemží. Na jeden příklad lobbyistického „tlačení titulů“ kolegů z okruhu Revolver Revue upozornil už před půlrokem na Vltavě v laskavě kritickém tónu Jáchym Topol. Na další z možných střetů zájmů, tentokrát v oboru literatura faktu a nakladatelství Academia, upozornil v LN myslím dost průkazně Petr Zídek. Ale vraťme se k samotnému televiznímu šou při ceremoniálu.

To, že před časem **Jan Burian** při udílení cen „jen“ mluvil, jak mu jeho prostořeký zobák narostl, o svých knižních láskách i neláskách, a občas do toho u piana zapěl píseň, připadalo ambiciózním tvůrcům Litery zřejmě málo. I měli nápad: vymyslí si reklamně pohledného, milého maskota v podobě dnes asi největší sympatandy mezi filmovými celebritami, napíše **Anně Geislerové** vtipný textík, který ona s přidanou hodnotou rozpaků odříká – a ještě vsadí skvělou herečku jako loutku do uměle zkonstruovaného „divadelního“ rámce. Výsledkem podobných upocených snah o „inscenaci“ bývá specifický žánr, zvaný křeč. Vrcholem trapnosti ceremoniálů – od **Magnesie** přes **Thálii** až po **České Ivy** - bývají odjakživa proslavy činovníků (přicházejí se tam pravidelně svěřovat s „láskou ke knize“ i osoby, jež už rok poté vyšetřují orgány činné v trestním řízení). Doporučil bych všem těmto „šoumenům cen“ v době krize větší skromnost a menší „uměleckou“ obžernost. A také povinné domácí studium pojmů „*stříh*“ a „*zkratka*“ – třeba u jejich kolegy **Ondřeje Havelky**, který v zájmu temporytmu večera při přímém přenosu z vydařeného předávání cen plzeňského **Finále** (23. 4. 2011 na ČT 2) neváhal omezit svůj zpěv třeba jen na třetinu, v jednom případě dokonce

dvacetinu písně: věděl totiž, že tam je on kvůli filmům, a ne naopak. Nemluvě o **Janu Budařovi**, jemuž při – tentokrát výjimečně šťastném – moderování loňských **Českých lvů** asistovali tanečníci, kteří ovládali umění u nás i v politice z nejvzácnějších: umění včas přestat a odejít.

Prof.PhDr.Vladimír Just CSc.

V Praze 1.2. 2012